

PDF hosted at the Radboud Repository of the Radboud University Nijmegen

The following full text is an author's version which may differ from the publisher's version.

For additional information about this publication click this link.

<http://hdl.handle.net/2066/95073>

Please be advised that this information was generated on 2019-11-22 and may be subject to change.

Homilie 28 september 2008

Ik ben er geweest, en ik zal het niet vergeten: Mont Saint Michel. Ik ben er geweest, bij die rots die bij elke vloed ontoegankelijk wordt. Ik zal het niet vergeten. ‘Natuurlijk’ waren mijn vrouw en ik weer te eens te laat opgestaan op die vacantiedag. Toen we arriveerden, was het vloed. Mooi toch, zo’n kerk op een rots die je niet kunt bereiken. Ik ben er geweest, en ik zal het niet vergeten.

Gelukkig is de foto op ons liturgieschrift vandaag *niet* toepasselijk op het thema *ecclesia-pastor en gemeente*. Als je een mooie foto zoekt die bij dit thema hoort, kijk dan in ons nieuwe programmaboekje, op pagina 5, 12 en 17. Daar zie je mensen, daar zie je eten, daar zie je zingen en spelen. Dát is typisch voor een ecclesia.

Vanouds zijn in de brede, dus oecumenische christelijke geloofstradities vier woorden gezocht en gevonden die duidelijk maken wat typerend voor een ecclesia is. En daarbij wil ik aansluiten. Want ze verhelderen de tekst van de Schrift die we vandaag lezen (Mt.16:13-20) en werpen een goed licht op ons thema: ecclesia – pastor en gemeente. Die vier woorden zijn: *één, heilig, katholiek, apostolisch*. In de tradities van de christelijke theologie zijn ze ook bekend als de *notae ecclesiae* (kenmerken van ecclesia). Ze zijn tot stand gekomen in situaties waarin er crises bestonden, grondige vragen over: Wie zijn wij, de ecclesia? Waaraan kun je een ecclesia herkennen? Welke is de roeping en de opdracht van een ecclesia? Geen van deze kenmerken verwijst naar een gebouw, zoals de foto op ons liturgieschrift. Geen van deze kenmerken verwijst naar een rots, zoals op de foto. In de zin uit de Schrift ‘jij bent Petrus, de rots waarop ik mijn kerk zal bouwen, en de poorten van het dodenrijk zullen haar niet kunnen overweldigen’ (Mt. 16:18), steekt heel wat meer symbolische diepgang dan een definitie meestal bieden wil.

Wie zijn wij, de ecclesia? Om te beginnen: we zijn mensen, bijeen omwille van hun plezier, driften, hoop en onzekerheid (Huub Oosterhuis). We zijn mensen die leven van eten en drinken, van geld verdienen en verzekeren, van vaardigheden en bekwaamheden die ons erkenning verschaffen, die leven van conflicten en competitie, die hun ding willen doen waarvoor ze elke morgen opnieuw uit hun bed komen. We zijn mensen. En zó, en niet anders, hebben we anderen gevonden die hier en nu, in ónze wereld, een geheim achterna gaan. Ze doen boodschappen, schrijven elke keer weer op briefjes wat ze niet moeten vergeten, en gaan een diep mysterie achterna, het geheim dat wat op aarde bindend is, ook in de hemel bindend is; en dat wat op aarde ontbonden wordt, ook in de hemel ontbonden is. Het

is het geheim dat je toeleg, je toewijding, je missers en dwaalwegen, je waarheid en je leugen, dat je voetstappen in je alledaagse geschiedenis als mensen ook voetstappen zijn in Gods werkelijkheid. Dat God niet anders met ons meeloopt dan in dit spoor. Dát is het *mysterion* (zou Paulus zeggen), het geheim dat ons bijeen brengt. De *eenheid* onder ons, onze eenheid als ecclesia, is dít geheim.

Het tweede kenmerk van een ecclesia heet: heiligheid. Is dat nu een woord dat naar iets verwijst dat alleen sommigen onder ons na hun dood zal overkomen? Nee, het is een woord dat helemaal past bij hetgeen ons één maakt. Paulus schrijft zijn brieven steeds weer aan concrete mensen over wie hij zich zorgen maakt, zorgen over de ingewikkelde vragen hoe de levenskeuzen die ze gemaakt hebben toen ze zich lieten dopen, in de praktijk van alledag kunnen uitpakken. Hij schrijft zijn brieven aan de ‘de heiligen’. Het is zijn woord voor hen die bij elkaar komen omdat ze gedoopt zijn. Wie gedoopt is, is een heilige, een man of vrouw die erop uit gaat om samen met de anderen het geheim dat eenheid sticht, te ontwaren. Onze heiligheid is niet iets dat verwijst naar een leven na de dood, achter en buiten ons leven, maar naar de alledaagse geschiedenis waarover ik zojuist sprak. In dat spoor loopt God, zo hopen we, met ons mee en hij loopt met ons mee als een nieuw centrum van onszelf, zoals de doop uitdrukt.

Het derde kenmerk heet: katholiek. Het betekent dat het geheim dat we achterna gaan en de vernieuwing in ons hart *kath'holos* zijn, een grieks woord dat betekent: het heeft betrekking op het geheel. De grote *oikumenè* (de bewoonde wereld) is de wereld waarin wij op deze manier *ecclesia* zijn, waarin we de opdracht tot dienst aan de ander ontwaren en realiseren. Daarom is er elke zondag een collecte, daarom vieren we om 9.00 een engelstalige viering, daarom bieden we ruimte voor studenten uit de islam, daarom is er ruimte voor anglikanen op zondagmiddag, daarom zijn we ook in het team oecumenisch. Een ecclesia biedt ruimte voor zulke oriëntaties en dat is een essentieel aspect van de ecclesia die we zijn willen.

Het vierde kenmerk heet: apostolisch. Het woord zegt niet dat de ecclesia ooit, lang geleden, gesticht is door een groep van twaalf apostelen, als een soort stichtingsbestuur van de christelijke kerken. Het zegt evenmin dat alleen via een soort pijplijn de huidige ‘episkopi’ de legitieme opvolgers van dat eerste stichtingsbestuur zijn. Het gaat niet om een journaal maar om een belijdenis: een uitspraak van hoop en vertrouwen. Die twaalf mensen die Jezus heeft gekozen (Mk.3:14) onder vele anderen (I Kor. 15:6), staan symbool ervoor – een

symbool dat verhoopt wordt blijvend te zijn ((Mt. 16:18) – dat er leiders in de ecclesia zullen blijven, vrouwen en mannen, die het geheim dat ons tot een ecclesia maakt, zullen blijven oproepen, ons zullen blijven voorgaan in het vinden ervan als een nieuw centrum van onszelf, en die ons blijven uitnodigen ons geheim als een ruimte te verstaan voor de gehele bewoonde wereld. Dat is de kern van het gewijde en ingestelde ambt, dat van de episkopoi en dat van de pastores.

Wie zijn wij als ecclesia: vrouwen en mannen die in dit voetspoor het geheim beproeven, doorvertellen, het geheim ook bezingen en verbidden dat wat op aarde bij ons bindend is, ook in de hemel bindend is. Dat geheim vraagt niet alleen om bezinking en bezonnenheid, maar ook om vrijheid en kritiek. Want maken we niet vaak zaken tot bindende aangelegenheden, die eigenlijk idolen blijken te zijn van onze vrijheid. Storten we ons niet vaak tradities en gewoonten, structuren en mensen, die identiteit beloven maar het geheim verhullen. Die vier kenmerken van een ecclesia dien je telkens opnieuw te concretiseren. Ze vormen geen verzekeringspolis. Die vier kenmerken vragen, zo hebben onze voorouders in de christelijke tradities telkens weer ontdekt, om de toepassing van de ‘onderscheiding des geestes’, een schifting tussen wat beloftevol is en wat dat niet is. Er zijn geen woorden of gebruiken, functies of rituelen die staan buiten dat pad waarop we dat geheim achterna gaan. We hebben alleen maar op ‘onze’ manier toegang tot het geheim van de ecclesia. En dat houdt in dat er niet alleen ruimte dient te bestaan voor ónze invulling ervan maar dat we ook ruimte moeten maken ervoor dat onze invulling dwaalwegen kent, dwaalwegen die wellicht al een generatie of langer gevolgd worden. Ook dát is een spannend en nieuw perspectief nu we in onze ecclesia ruimte gemaakt hebben voor christenen wier geloofsgeschiedenis een heel ander ritme en perspectief kent dan die van ons, en voor moslims en moslima’s die het geheim zoeken op een heel andere weg. De kenmerken van de ecclesia vragen niet alleen om de bereidheid anderen hun ruimte te gunnen, maar vooral ook om zelfkritiek! Ik denk dat we te lang onszelf niet echt hebben verhouden tot anderen die onze wegen bedenkelijk vinden maar die wél – evenals wij – gedoopt zijn. Nu dat wél weer moet, zijn we verward en een beetje boos! De beste weg lijkt me te zijn dat we onszelf die vier kenmerken niet laten afnemen, maar ons zelf daartoe weer actief en creatief gaan verhouden.

En, niet vergeten: kijk in ons nieuwe programmaboekje, pagina’s 5, 12 en 17.

Zo moge het zijn.